

SpiNeT

Postbus 48, 6590 AA Gennep
secretariaat-cssp@missie-geest.nl
www.missie-geest.nl
IBAN NL72RABO0116166444
BIC RABONL2U

SPIRITIJS NEDERLANDS TIJDSCHRIFT

Jaargang 75 no. 7

oktober-november 2020

Corona en toen...

Even voorstellen, mijn naam is Diana Waarma, een van de medestanders uit Nederland. Mij is gevraagd om te berichten over mijn ervaringen rondom Corona in de huisartsenpraktijk op het asielzoekerscentrum in Echt in de provincie Limburg. Ik ben daar werkzaam als praktijkverpleegkundige om asielzoekers te ondersteunen bij eenvoudige gezondheidsklachten dan wel te geleiden naar de huisarts. Vanaf het begin van de corona uitbraak heb ik, samen met mijn collega's geprobeerd om asielzoekers zo goed mogelijk te informeren over het covid-19 virus en over de maatregelen ingesteld door onze overheid. Binnen het asielzoekerscentrum waren 2 groepen, enerzijds een groep mensen veelal Engels sprekend welke het nieuws nauwkeurig in de gaten hielden en zij belden met onze praktijk voor het stellen van vragen. Of ze bleven angstvallig weg, en hielden zich heel strikt aan de regels uit angst voor het Corona virus.

De tweede groep is een moeilijkere groep, zij spreken enkel de eigen taal en zijn vaak ongeletterd. Om hen te bereiken zijn posters met pictogrammen met de corona regels opgehangen. Deze beeldende taal hielp om kenbaar te maken wat van hen gevraagd werd en hoe zij medische zorg konden ontvangen. Tot onze verbazing is in het asielzoekerscentrum waar ik werkzaam ben geen Corona uitgebroken.

Daarnaast hebben we veel zorg kunnen continueren door de telefonische bereikbaarheid met tolk. Tevens kon de zorg doorgaan doordat asielzoekers zich persoonlijk bij ons meldden en attendeerden de woonbegeleiders van het centrum ons op asielzoekers welke hulp behoefden.

Nu de wereld afstevent op een tweede golf covid-19, zijn wij inmiddels minder gespannen en vooral goed voorbereid om de benodigde zorg te kunnen leveren.

*Hartelijke groet,
Diana Waarma*

J.Y.H.A. (Jan) Jacobs, *Zij hadden de Geest. Nederlandse spiritijnen in Centraal Afrika 1946-2012*, Hilversum, Uitgeverij Verloren, 2020, 135 blz., ISBN 978-90-8704-859-4, €17,--
De Congregatie van de Heilige Geest (Congregatio Sancti Spiritus, CSSp) is een op Franse leest geschoeide missiecongregatie, die vanuit Nederland actief was vooral in Afrika, maar ook elders zoals in Brazilië. In de jaren 1946-2012 waren 79 Nederlandse Spiritijnen - zoals ze genoemd worden - naast in andere landen van het Afrikaanse continent ook werkzaam in het ons minder bekende Centraal Afrikaanse Republiek (CAR). Wellicht is bij de lezer de naam Bokassa nog wel bekend, omdat hij zichzelf tot keizer (1976-1979) kroonde.

Jan Jacobs, die als hoogleraar in Tilburg kerkgeschiedenis doceerde en onder meer voorzitter van de Vereniging voor Nederlandse Kerkgeschiedenis (VNK) was, heeft een op hem kenmerkende wijze een fraai boekje geschreven over de missie in de CAR. Na een inleiding over opzet, bronnen en overige documentatie bespreekt hij in twee hoofdstukken de doelstelling van de congregatie en de politieke en kerkelijke toestand in deze oorspronkelijk Franse kolonie, Oubangi-Chari, die in 1960 onafhankelijk werd. Rode draad in deze en ook in de volgende hoofdstukken vormen de missiemotivatie en verschuivingen daarin in de loop van de tijd.

Zes Nederlandse Spiritijnen begonnen in 1946 in het land hun apostolaat. Dit werd - zoals in het derde hoofdstuk beschreven wordt - gekenmerkt door 'een apostolaat voor kerk en samenleving', aanvankelijk vanuit het idee van kerk(over)planting. Een zucht naar avontuur waren de paters en broeders niet vreemd. De Nederlandse paters en broeders kregen niet alleen een eigen missiegebied, zij werden in 1955 ook in de kerkelijke hiërarchie opgenomen in de vorm van een apostolische prefectuur Bangassou met Martien Bodewes als prefect en daarna een apostolisch vicariaat met Antoon (Toon) Maanicus als bisschop van genoemde plaats, een van de zes bisdommen van het land. Vanwege de instabiele politieke situatie van het land betekende dit onder zijn episcopaat voortdurend overleg en balanceren op het terrein van kerk en staat. Na 1979 zijn er geen Nederlandse paters en broeders naar de CAR meer afgereisd. De missieopvattingen en missiepraktijken waren - vooral na het Tweede Vaticaans Concilie - grondig gewijzigd.

De tweede helft van dit boek bespreekt exemplarisch drie leden van de congregatie: de uit Amsterdam afkomstige bisschop Antoon Maanicus, die van 1964 tot 2000 bisschop was van Bangassou, door Jacobs getypeerd wordt als 'zaaier van heil', pater Ben van Breen uit Epe, gekarakteriseerd als 'modelmissionaris' en broeder Klaas Hettinga uit Bozum, een 'bouwer aan een missie' genoemd, en dan moet men 'bouwer' letterlijk nemen. In een 'bij wijze van afsluiting' gaat Jacobs in op de vitaliteit van de kerk in de CAR.

Jacobs heeft ruim gebruik kunnen maken van het archief van de Nederlandse provincie van de congregatie, dat zich bevindt in het Erfgoedcentrum Kloosterarchieven in Sint Agatha. Daarnaast heeft hij gebruik kunnen maken van de banden met interviews van de KMM (KomMissieMemoirs) van het Katholiek Documentatie Centrum van de Radboud Universiteit en hij heeft nog een aantal leden en oud-leden van de congregatie, die in de CAR gewerkt hebben geïnterviewd; hier en daar ook een enkel familielid.

Wat mij opviel aan dit boek was de grondigheid van aanpak, de wetenschappelijke acribie en het meevoeren van de lezer in de gebeurtenissen. Ook de opleiding van de missionarissen komt uitvoerig ter sprake. Wellicht had Jacobs op pagina 58, noot 39 bij Jan Heijke (1927-2008), een van de weinige missiologen van de congregatie, in 1973 uitgetreden, nog kunnen vermelden, dat hij op de Katholieke (nu Radboud) Universiteit in Nijmegen missiologie doceerde. De benadering van broeder Klaas Hettinga valt compositorisch gezien lichtelijk tegen. Symmetrie in de opbouw zou vereisen dat hij prominent in hoofdstuk VI aanwezig zou zijn. Jacobs verdedigt zich door erop te wijzen dat - anders dan bij bisschoppen en priesters - niet veel archiefmateriaal te vinden is, maar misschien was er via familiebezoek of regionale instellingen naar boven kunnen komen. Ook de twee portretten van Hettinga zijn wat mager in vergelijking met Maanicus en Van Breen. Anderzijds lost Jacobs dit probleem wel op dat aparte aandacht te besteden aan de gehele groep broeders, die anders ondergesneeuwd zou raken. Dit boek kan ik van harte aanbevelen: het is een onmisbare verrijking van de missiehistoriografie.

Guus Bary

Jarigen in november

1. Jo van de Laar	11. John Onoja	16. Diane Waarma
1. Theo ten Brink	12. Urbanus Kithuka	19. Ineke Eisenburger
9. Siebren de Lange	13. Jan Bindels	19. Dinie van der Wiel

Jarigen in december

2. Charles Eba'a	5. Marian Leideritz	16. Piet Pubben
4. Jules Habets	16. Frans Wijnen	24. Koos Gordijn
4. Trudie Smits		

Julius Kiyaga

Dinsdag 13 oktober kwam vroeg in de morgen pater Julius Kiyaga aan op Schiphol. Hij is afkomstig uit Oeganda en werd benoemd voor de Nederlandse Provincie. Vanwege het coronavirus moest hij eerst 10 dagen in quarantaine in Berg en Dal. Daarna gaat hij naar Gennep om enkele maanden Nederlands te leren onder leiding van Paul Cuypers en Miek de Vries. Wij heten hem hartelijk welkom in onze Ned. Provincie.

De eenheid van het feest van Allerheiligen: **ALLEDAAGSE HEILIGHEID**

Soms, als we de levens van de heiligen lezen, schudden we ons hoofd en denken: "Ik zou zoiets nooit kunnen doen." Veel heiligen ondergingen vreselijke martelingen tot de dood aan toe, omdat ze weigerden Christus te verloochenen. Anderen ontzegden zich voedsel, kleding en onderdak op een wijze, die de menselijke kracht te boven gaat. Sommigen accepteerden beledigingen en misbruik, terwijl ze hun kwelgeesten vergiffenis schonken en hun de andere wang toekeerden, op een manier die niet van deze wereld lijkt. Zo brengt de viering van het feest van Allerheiligen de hele kerk samen, zowel in de hemel als op aarde, om de triomf van Gods genade te vieren, aangezien we allemaal geroepen zijn om te delen in de heiligheid van God zelf en om een heilig leven te leiden hier op aarde. Wij hopen eens allemaal verenigd te zijn met onze voorouders in het geloof, die hun reis al hebben voltooid en een heilig leven hebben geleid, rond het banket, dat de Drie-eenheid voor alle volkeren van de wereld bereidt. Elk jaar vieren katholieken en andere christenen over de hele wereld op 1 november het feest van Allerheiligen. Dit feest eert en herdenkt alle heiligen van de kerk, bekende zowel als onbekende, die de hemel hebben bereikt. Bij katholieke feesten gaat het meestal om bekende heiligen, die heilig zijn verklaard door de Katholieke Kerk. Op het feest van Allerheiligen vieren wij alle heiligen, zowel gecanoniseerde als niet-gecanoniseerde. In de Oosters-Orthodoxe kerk wordt Allerheiligen gevierd op de eerste zondag na Pinksteren. In de Rooms Katholieke Kerk is het feest van Allerheiligen een verplichte feestdag, wat inhoudt dat alle katholieken de kerkelijke viering moeten bijwonen, tenzij ze worden verhinderd door ziekte of een andere geldige reden.

De oorsprong van het feest van Allerheiligen kan niet met zekerheid worden achterhaald. Volgens Ephraïm de Syriër (gestorven rond 373) werd in de Oosterse Kerk op 13 mei het feest van alle martelaren gehouden. Dit heeft mogelijk de keuze van 13 mei door paus Bonifatius IV in 609

beïnvloed, toen hij het Pantheon inwijdde in Rome als kerk ter ere van de Heilige Maagd Maria en van alle martelaren. Maar paus Gregorius III (731–741) verplaatste dit feest naar 1 november en breidde het uit met zowel alle heiligen als alle martelaren. Hij wijdde op 1 november een kapel in de Sint Pieter in Rome, ter ere van Allerheiligen. In 800 werd Allerheiligen ook op 1 november gevierd door Alcuin. Deze datum vinden wij ook terug op een 9e-eeuwse Engelse kalender. En in 837 beval paus Gregorius IV de algemene naleving ervan. Na de protestantse reformatie behielden veel protestantse sekten het feest van Allerheiligen. Methodisten erkenden het bijvoorbeeld als een dag, waarop we God oprecht danken voor het leven en de dood van de heiligen.

Zoals reeds vermeld, herdenken we op Allerheiligen al degenen, die zich zo intens met de Heer hebben verenigd, dat zij door de kracht van de Heilige Geest, heiligheid zijn gaan uitstralen en dit geldt ook voor degenen die niet formeel heilig zijn verklaard door de Kerk. De heiligverklaarde zielen zijn stralende voorbeelden van gehoorzaamheid aan de Heer. Dit vieren we omdat hun levens levende iconen zijn, van wat het voor een mens betekent om door genade deel te nemen aan de goddelijke natuur. Natuurlijk kennen we de namen van alle heiligen niet. Niet iedereen die wordt verlicht met de goddelijke heerlijkheid is als zodanig algemeen bekend. Het kenmerk van heiligheid is natuurlijk nooit simpelweg een kwestie van de aandacht op jezelf te vestigen. Het gaat om onze getrouwheid in het aanbieden van ons leven aan God. Alleen God kent de namen en het aantal van degenen die dat hebben gedaan, want Hij alleen kent ons. Dus, als we ons bij hun aantal willen voegen, moet ons doen en denken overeenstemmen met de woorden van Jezus: "Iedereen, die Mij erkent voor de mensen, zal Ik ook erkennen voor mijn Vader, die in de hemel is; maar wie Mij verloochent voor de mensen, zal ook Ik verloochenen voor mijn Vader, die in de hemel is."

In een ander geval zei Jezus: "Hij, die meer van zijn vader of zijn moeder houdt dan van Mij, is Mij niet waardig; hij, die meer van zijn zoon of zijn dochter houdt dan van Mij, is Mij niet waardig. Hij, die zijn kruis niet op zich neemt en mij volgt, is Mij niet waardig." Er is natuurlijk niets mis met de liefde voor onze ouders of voor onze kinderen, maar als we een toonbeeld van Gods heiligheid willen zijn, dan moeten we zelfs onze innigste liefdesrelaties ondergeschikt maken aan onze liefde tot God. We moeten niet vergeten, dat onze ouders, kinderen en echtgenoten ons door God geschonken zijn. Zijn liefde is duidelijk de basis van alle liefde, die de naam van de heiligen waardig is. Daarom is onze roeping als christen en als katholiek niet om mensen te aanbidden, maar om met hen om te gaan op een manier die Gods heilsplan met hen en ons vervult. Laten we daarom, terwijl we Allerheiligen vieren en alle bekende en onbekende heiligen eren, leren God te volgen op een wijze dat we nergens ons geluk zullen vinden dan in Hem alleen, want Hij heeft ons geschapen naar zijn beeld en gelijkenis.

Cyril Inam

"JIJ BENT HET LICHT"

Alexandre Le Roy en de Islam

In een eerdere aflevering van Spinet 75 2020 no.6 heb ik 2 artikelen geschreven over Alexandre Le Roy. In het eerste artikel ging het over de expeditie van Le Roy naar Kilimanjaro. Dit was naar aanleiding van de publicatie van de Engelse vertaling vorig jaar van het oorspronkelijk Franse boek uit 1914 over deze verkenningreis: Mission to Kilimanjaro. The Founding History of a Catholic Mission to East Africa, Eugene, Oregon 2019.

In een tweede artikel heb ik geprobeerd in kaart te brengen welke missionaire ideeën er te vinden zijn in dit boek. In de voorliggende aflevering beschrijf ik de opvattingen die Le Roy erop nahield over de islam in het boek in kwestie. Hij werd in Oost-Afrika bijna dag in dag uit geconfronteerd met deze godsdienst sinds zijn aankomst daar in 1881. Zodoende werd hij gedwongen na te denken en zijn gedachten te vormen over deze religie die zeer veel aanhangers had aan de Oost-Afrikaanse kust. In dit artikel belicht ik eerst de verwevenheid van de islam en de slavernij zoals die gezien werd door Le Roy bij de Digo aan de Keniaanse kust. Daarna komen de theologische denkbeelden die hij had over de islam aan bod.

Islam en slavernij

Toen de spiritijnen Le Roy, Mgr. Raoul de Courmont en August Gommenginger hun expeditie naar Kilimanjaro ondernamen in 1890, begon de politieke situatie in Oost-Afrika duidelijke contouren af te tekenen. Om politieke confrontaties te vermijden in dit gebied kwamen Groot-Brittannië en Duitsland in 1886 overeen dat zij de soevereiniteit van de sultan van Zanzibar erkenden over de eilanden Zanzibar, Pemba, Mafia en Lamu en over de Oost-Afrikaanse kust vanaf Rovuma (de grens met Mozambique) tot de rivier de Tana in het huidige Kenia, met een diepte landinwaarts van tien zeemijlen. Het achterland werd verdeeld in een Duitse invloedssfeer in het zuiden en een Engelse in het noorden met als scheiding de rivier Umba, die bij Vanga in zee komt. Het vraagstuk van de slavenhandel was geen issue bij dit verdrag. Die was al eerder geregeld. Onder invloed van de abolitionisten had Engeland de druk op de sultan langzaam maar zeker opgevoerd om iets te doen aan de slavenhandel. In fasen werd deze afgeschaft. In 1873 werd de slavenhandel in de gebieden die in de invloedssfeer van de macht van de sultan van Zanzibar lagen volledig afgeschaft. Engelse oorlogsschepen patrouilleerden in de Indische oceaan om dit verbod kracht bij te zetten.

Le Roy en zijn confraters besloten om vanuit Mombasa niet de kortste route naar Kilimanjaro te nemen die liep via Taita en die door de meeste ontdekkingsreizigers werd gevolgd, maar gaven de voorkeur om door de kuststreek in het zuiden te trekken naar Vanga door het land van de Digo en vandaar verder naar Sambara, Pare en Taveta. Deze route was veel minder bekend maar gaf de gelegenheid verschillende streken te verkennen voor het stichten van toekomstige missies. Het grondgebied tussen Mombasa en Vanga werd bewoond door de Digo. Dezen waren over deze streek her en der verspreid, maar er was ook een Swahili kolonie in Gasi. Het Digo grondgebied werd opgedeeld in een groot aantal kleine chiefdoms met elk een hoofdman. Maar alle hoofdmannen accepteerden Kubo als hun leider die in Kikone leefde in het zuiden van het Digo gebied. De Digo vormden geen homogene stam. Het belangrijkste verschil werd gemaakt door de islam. Ten noorden van Gasi waren er nauwelijks moslims, maar ten zuiden van deze plaats had de islam een duidelijke invloed. Bij het beleefdheidsbezoek van de spiritijnen aan Kubo wond deze er geen doekjes om hoe de politieke kaarten lagen in het gebied. Hij stond op goede voet met de Arabische gouverneur van Vanga, maar de Swahili chieft van Gasi, Mbaruku, verachtte hij. Deze had niet alleen zijn oom en drie van zijn broers gedood maar ook het gehele woongebied van de Digo geplunderd door zijn invallen. Le Roy merkte op dat de bewoners van Kikone meer kleren droegen en minder betrouwbaar waren. De invloed van de islam deed zich hier reeds gevoelen. Het viel hem bovendien op dat weinig van de etnische groepen aan de kust beïnvloed waren door de islam. Ze bleven de traditionele Afrikaanse

godsdienst aanhangen. De verklaring hiervoor zocht hij in het feit dat de moslims geen bekeringsarbeid hadden verricht onder hen, omdat zij zo het best van deze mensen konden profiteren. Zij beschouwden deze stammen als een reservaat van slaven die in stand gehouden werd om op een commerciële manier te worden uitgebuit. Een familie werd toegestaan om zichzelf te reproduceren. Maar op een gegeven moment werd de helft van de kinderen weggenomen, terwijl de andere de familie kon voortzetten.

De Digo zaten klem tussen twee vijanden. Enerzijds waren er de Masai die hun vee stalen, anderzijds waren er de Swahili die hun jonge mannen, vrouwen en kinderen roofden. Het centrum van deze Swahili rovers was in Gasi, waar de beruchte Mbaruku (wat 'zegen' betekent) heerste. Hij stamde af van het machtige Mazrui geslacht dat al in de 18de eeuw over Mombasa regeerde. Mbaruku vocht zijn hele leven lang tegen de sultans van Zanzibar, die deze kuststreek tot hun invloedssfeer rekenden. Hij onderhield vriendelijke contacten met de Arabieren aan wie hij slaven leverde en van wie hij geweren en kruid kreeg om de Digo dorpen te overvallen. In het verleden was driekwart van de Digo bevolking als slaaf naar het eiland Pemba of Arabië weggevoerd. Toen de streek onder Britse invloed kwam, werd hij hun man. Ze gaven hem Gasi als zijn hoofdplaats. Bovendien kreeg hij een salaris, soldaten en geweren. Bekleed met zoveel macht beschouwde hij zichzelf als de lokale sultan.

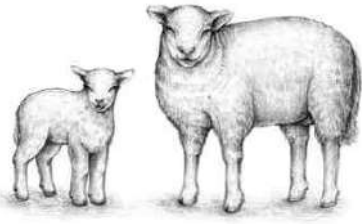
Le Roy vond Gasi maar een treurige plaats bestaande uit een paar vissershuisen. Hij zag een half dozijn ongelukkige slaven die met ijzeren boeien aan hun enkels geketend waren. Zwijgend zaten zij verdoofd voor zich uit te kijken in afwachting van hun transport. De plaats bood een goede schuilplaats voor slavenhandelaren, omdat het afgelegen lag en grote schepen er niet konden aanmeren. Wanneer de wind in de goede richting blies, kon je in een nacht naar het eiland Pemba zeilen waar er altijd wel iemand was die 'het handelsartikel dat werkt en spreekt' wilde kopen. Mocht er onverhoopt een Brits oorlogsschip opdoemen dan was er nog altijd de gelegenheid om de slaaf met een steen aan zijn voet overboord te gooien.

In Gasi ontmoetten de spiritijnen een kleine sluwe man met een mohammedaans gebedssnoer in de hand. Het was Bodero die in 1861 gids was geweest voor baron Karl Klaus von der Decken op zijn eerste expeditie naar de Kilimanjaro. Hij bood zich aan als gids maar hij vroeg een veel te hoge prijs. 's Avonds kwam hij terug en vroeg om een krat rum. Le Roy zei hem dat de profeet gelovigen verboden had dit soort bocht te drinken. Maar hij antwoordde dat hij slechts zo nu en dan iets nam, en dan niet als een borrel maar als een medicijn. Le Roy vroeg hem toen hoeveel hij dronk in een keer. Een halve of hele fles was het antwoord.

De laatste plaats aan de kust die de spiritijnen aandeden was Vanga. Vandaar trokken ze westwaarts naar het gebied van de Pare. Aan de voet van het Pare gebergte lag het plaatsje Gonja. Dit was het verste punt in het binnenland waar de islam was doorgedrongen. Hier kon je nog mannen zien lopen in djellaba's. De bevolking was een mengeling van Zigua en Sambara die hun traditionele Afrikaanse godsdienst vermengden met islamitische rituelen. De Pare bevolking had zich teruggetrokken in het gebergte. Daar voelden ze zich veilig. Want de naburige stammen die onder druk van de moslims van de kust die meedogenloze slavenhandelaren waren, deden geregeld invallen om slaven te maken.

De islam volgens Le Roy

De opvattingen van Le Roy over de islam kwamen tot uiting tijdens een conflict dat de dragers van de karavaan van de spiritijnen onder elkaar hadden over het slachten van dieren. De dragers ongeveer 40 in getal vormden een ratjetoe van mensen van de kust en het binnenland. De meesten waren moslims, waar onder een groep fanatieke orthodoxen uit Mombasa. Maar er waren ook dragers die de traditionele Afrikaanse godsdienst aanhingen en de koran niet accepteerden.

De ruzie begon toen de karavaan een geit kreeg als geschenk van een dorp waar men ging rusten voor de nacht. Elke keer dat er een geit, schaap of wild dier geslacht werd ontstond er ruzie tussen de dragers. De fanatieke moslims uit Mombasa eisten dat zij het dier zouden slachten anders zou het door onreine handen geslacht worden en konden zij het vlees niet eten. Uiteindelijk bemoeide Le Roy zich met de ruzie. Hij vroeg aan de dragers wat nu eigenlijk ritueel rein vlees was. Het antwoord kwam direct: dat is vlees van een dier dat geslacht is

door een echte moslim terwijl hij naar Mekka gekeerd is en zegt 'Bismillah' ['in de naam van God']. Maar als je dat nu met een varken doet, heeft het geen enkele zin volgens de mohammedaanse dragers. Er waren dus zuivere en onzuivere dieren. Ratten, katten, honden en apen waren onreine dieren. De kameel was een rein dier, want dat was het vlees dat Mohammed at. En het nijlpaard dan? Toch maar geen zuiver dier. Het was allemaal niet zo duidelijk. Daarom kwam de leider van de dragers uit Mombasa met een grondregel die gevolgd moest worden: Een dier is rein als het na gegeten te hebben het voedsel herkauwt zoals een koe. Maar waarom eet je dan kip, vroeg Le Roy die bijval kreeg van de niet-mohammedaanse dragers. Het antwoord was dat kippen herkauwden, maar alleen 's nachts als je het niet ziet. Hierop vroeg Le Roy hen dat het toch God was die reine en onreine dieren geschapen had? Iedereen stemde ermee in. Maar God, argumenteerde Le Roy, is almachtig, geheel volmaakt en goed. Hij kan niet iets scheppen dat in wezen onrein is. Als je zegt dat er onreine dieren zijn dan trek je Gods werk in twijfel en spreek je godslasterlijk. Alles wat God gemaakt heeft, heeft Hij wel gedaan. Het is aan ons om te zien wat goed voor ons is als voedsel, medicijn of drank. Er wordt gezegd dat Mohammed deze wet van God kreeg. Als dat zo zou zijn, dan zou hij moeten bewijzen dat het zo is door wonderen te doen en doden tot leven brengen. Maar in plaats daarvan viel hij karavanen aan, en droomde dat hij op een merrie ten hemel reed. Als je dit niet geloofde dan brak hij je nek. Is dat nu hoe je dingen doet als je echt door God gezonden bent?

Niemand had hier een verweer tegen. De niet-mohammedanen glimlachten, maar de moslims waren geschokt. Hierna stak Le Roy als een echte ouderwetse missionaris een preek af voor zijn dragers. Hij vertelde het scheppingsverhaal waarin hij benadrukte dat de mens gesteld was over de natuur, dat hij één vrouw gekregen had als zijn levensgezellin, dat hij zijn medemensen moest liefhebben en alleen God aanbidden en dienen, dat hij niet mocht stelen en overspel plegen en dat God hem zou oordelen als hij zou sterven. Hierna legde hij hun de heilsgeschiedenis uit met Mozes, de uitverkiezing van het Joodse volk en de vervulling van de beloofde Messias in Jezus, die de moslims Isa noemen. Hij deed wonderen om te bewijzen dat God met hem was. De christelijke religie is bestemd voor iedereen in de hele wereld, wit en zwart. Zij is het eerst verkondigd aan de witten en nu komen die om haar aan de zwarten te onderwijzen. Wat betreft de Joodse wet, die is voor de Joden bestemd. De Arabieren hebben er een deel van overgenomen en daarom willen zij niet dit of dat soort vlees eten. Wij zijn geen Joden of Arabieren en zijn daarom niet verplicht de Joden of Arabieren te volgen. Wij schaden onze ziel wanneer we tegen Gods geboden handelen. God gaf de mens een vrouw, maar de moslims geven zichzelf vier vrouwen en tersluiks zoveel als ze kunnen krijgen. Maar dat was een privilege werd er geopperd. Het is een privilege, vervolgde Le Roy, dat de moslims zichzelf geven. Dat is wat je ziel corrupteert. Je ziel wordt ook bezoedeld als je bijv. het binnenland intrekt, vreedzame dorpen plundert, ivoor steelt, weerloze mensen, vrouwen, en kinderen bij elkaar drijft, hen in boeien slaat, en ze verkoopt aan de kust alsof het een kudde dieren is. Deze mensen zijn je broeders en zusters die door God bemind worden. Jullie zijn de schijnheiligen over wie Isa terecht sprak.

De dragers begonnen genoeg te krijgen van de preek en wilden gaan eten. Maar Le Roy wilde een antwoord op zijn beschuldiging van het begaan van kwaad. Het werd zo geformuleerd door een drager: 'Als een moslim heeft gezondigd, wast hij alleen maar zijn handen terwijl hij de samenvatting van zijn geloof herhaalt: Er is geen god behalve God en Mohammed is zijn profeet. Zo wordt zijn zonde uitgewist. En wat deze bush mensen van het binnenland betreft, God heeft ze aan ons gegeven als slaven, want er staat geschreven, "De heidenen beneden, de moslims boven.'" Maar een van de

heidense dragers werd hier zo kwaad over dat hij een handvol koeienmest pakte en het in het gezicht van de spreker wierp, terwijl hij schreeuwde: 'Leugenaar, de moslims beneden, de heidenen boven.'

In een soort nabeschuiving over deze controversiële episode over het ritueel slachten van dieren met al zijn implicaties ging Le Roy dieper in op de wezenstrekken van de islam en de gevolgen daarvan. Hierin wordt nog veel duidelijker hoe Le Roy over de islam denkt.

Op het einde van de negentiende eeuw waren er politici en intellectuelen die propageerden om de islam in Afrika te steunen omdat zij een stap naar beschaving vertegenwoordigde. Als er onder Afrikaanse beschaving verstaan wordt dat Afrikanen lange witte gewaden dragen, dan kan islam inderdaad hiertoe een bijdrage leveren. Maar als er onder beschaving verstaan wordt een combinatie van intellectuele ontwikkeling en morele vooruitgang, dan is de islam desastreus voor Afrikanen. Dat hield in voor Le Roy dat 'de islam wel een bescheiden vooruitgang gebracht heeft en enkele heidense praktijken onderdrukt, maar zij houdt de Afrikanen permanent gevangen in een arrogant fanatisme, een vijandigheid zonder enig vooruitzicht op verzoening, een uiterste hypocrisie en een immoraliteit die geschikt is voor schurken.' Daarom vormen de heidense Afrikanen een vruchtbare grond voor geloof en beschaving maar de moslims zijn een onvruchtbare akker. De mensen die theorieën verzinnen over de islam zeggen dat als de islam in een Afrikaans gebied de overhand krijgt, dan maakt zij een einde aan betreurenswaardige kwade gebruiken zoals dronkenschap en kannibalisme. Wat betreft de bewering dat islam dronkenschap onderdrukt, is het beste bewijs van het tegendeel Zanzibar. Dit is een stad met een mohammedaanse bevolking. Hier verdwijnen scheepsladingen jenever en aangelengde alcohol angstwekkend snel. Deze worden 's nachts thuis gedronken. Met betrekking tot het kannibalisme moet er niet gedacht worden dat het overal in Afrika voorkomt. Dit gebruik vind je bij enkele tamelijk uitzonderlijke stammen. De moslims respecteren deze stammen.

Maar als de islam deze kwalijke gebruiken reduceert, ook al kan zij ze niet onderdrukken, zou zij dan echt een beschavende factor zijn als zij ze vervangt met dit onverzoenlijk fanatisme, deze ontorende immoraliteit? En gezien vanuit een ander gezichtspunt kan iedereen vertellen waar je de meeste slachtoffers vindt: onder deze kannibalistische stammen die onder groeiende Europese druk hun gebruiken moeten veranderen, of in de handen van moslims die 'ongelovigen' beschouwen als een kudde mensen die uitgeroeid of tot slaaf gemaakt, gevangen genomen, geëxporteerd en verkocht moeten worden.

Er is nog een ander vooroordeel. Mensen denken dat missionarissen en moslims elkaar verachten vanwege hun verschillende geloofsopvattingen. Maar dat is niet waar. Moslims in feite respecteren, bewonderen en hebben zelfs genegenheid voor missionarissen wier geloof en toewijding zij kennen. Zo hebben mensen vaak tegen ons missionarissen gezegd dat wij gered zullen worden door de grote barmhartigheid van Allah want wij geloven in hem, dienen hem en wij nemen een levenswijze aan in zijn naam die zelfs hun grootste heiligen niet konden opbrengen.

Niemand zal er nu nog van opkijken dat het definitieve oordeel van Le Roy over de islam vernietigend is. Moslims hebben aantrekkelijke gewoontes; ze zijn vriendelijk, gastvrij, behulpzaam en vrijgevig. Deze kwaliteiten spreiden ze ten toon als de situatie het vereist. Naïeve Europeanen trappen hier in. Want de manier waarop moslims ongelovigen behandelen is vervat in dit populaire spreekwoord: 'Als je iemands hand niet af kunt hakken, doe je er beter aan om hem te kussen.'

Enkele slotopmerkingen

Islam was de religie van het grootste deel van de bevolking aan de Oost-Afrikaanse kust. Moslim waren op de eerste plaats de Arabieren, de Swahili en de Indiërs. Afrikaanse slaven die op de plantages werkten waren over het algemeen ook moslim. Maar onder de vrije Afrikanen waren er ook die vast hielden aan de traditionele Afrikaanse godsdienst. De spiritijnen hadden in 1868 een missiepost aan de kust in Bagamoyo opgericht. Maar van meet af aan werd deze post beschouwd als een springplank voor het stichten van missiestaties in het binnenland. Want aan de kust kregen ze geen voet aan de grond met hun evangelisatie. De paters Antoine Horner en Etienne Baur ondernamen daarvoor

expedities naar het binnenland. Le Roy nam ook deel aan veel expedities zowel in het binnenland als aan de kust. Hierover schreef hij een paar zeer interessante boeken. Hij zag overal waar hij kwam dat de islam het grote struikelblok was voor het missionaire werk. Zijn afkeer van de islam komt niet voort uit onwetendheid. Integendeel hij had een grote kennis opgebouwd van Oost-Afrika, zijn bewoners en hun religie. Zijn afkeer heeft deels te maken met de slavenhandel in en het tot slaaf maken van Afrikanen door moslims. Hij bewonderde en bemindde de Afrikanen en had voor hen het beste voor. De islam kon hen geen vooruitgang en toekomst bieden zowel op moreel als materieel gebied in zijn visie. Een ander aspect van zijn aversie tegen de islam is te wijten aan zijn katholieke overtuiging dat het heil van de mensen alleen in Christus gevonden kan worden. Dat de islam ook een plaats heeft in de heilsgeschiedenis en respect verdient en ermee samengewerkt kan worden op sociaal en moreel vlak, zoals reeds op het Tweede Vaticaans concilie gesteld werd en in onze tijd door paus Franciscus voorgestaan wordt, is duidelijk nog absoluut niet aan de orde. Voor Le Roy waren christendom en islam twee religies die streden om de ziel van de Afrikaan.

Albert de Jong, CSSp

Covid-19 en de relatie tot de ander en tot jezelf

Ik heb een artikel gepubliceerd in Spinet van april 2020 getiteld: "Covid-19 en de universaliteit van de mensheid". Het belangrijkste doel van het artikel was om aan te geven dat covid-19 een fundamenteel existentieel feit benadrukt dat we soms vergeten: ondanks onze raciale, culturele en kleurverschillen behoren we allemaal tot één en dezelfde mensheid; we hebben hetzelfde lichaam dat een virus op een of andere manier kan aantasten. Waarom sluiten we elkaar dan uit?

Ik wil nu graag een deel van mijn ervaring tijdens en na de *Lock-down* delen en het soort relaties met elkaar en mijzelf onderzoeken dat covid-19 lijkt te impliceren en op te leggen. Hoewel sommige mensen zich misschien identificeren met mijn relaas, wil ik van begin af aan benadrukken dat wat volgt een subjectieve analyse is. Ik ben dus verre van het willen beschrijven van een universele ervaring of categorie; nee, dat is niet mijn doel!

Gedurende de tijdsperiode van de *Lock-down*, ging ik soms wandelen en sporten. Ik heb toen een nieuw soort gedrag opgemerkt. Toen mensen (ikzelf inclusief) elkaar passeerden, bewogen we ons onmiddellijk van elkaar af en ontstond er een automatische of misschien wel instinctieve fysieke of sociale afstand

tussen ons; we begroetten elkaar van veraf, hetzij met een simpele glimlach, hetzij door naar elkaar te zwaaien.

Na de *Lock-down* vind ik dat deze instinctieve afstand tot elkaar als de nieuwe norm van relatie met elkaar wordt. Vanaf nu moeten we een afstand van 1,5 meter in acht nemen wanneer we mensen ontmoeten, vooral degenen die geen deel uitmaken van onze samenwoning. Het was alsof we nu bang waren voor elkaar.

Dit alles geeft me de indruk dat we afstappen van de gebruikelijke relaties die onverschillig zijn, dat wil zeggen, waar we niet verplicht zijn om degene die we niet kennen te begroeten en degene die we kennen te begroeten, en komen tot ambivalente relaties die gekenmerkt worden door angst voor de ander. Telkens als ik deze ervaring heb gehad en nog steeds heb, denk ik aan het Bijbelverhaal van de lepralijders (Lucas 17:11) of aan

het tafereel van de man die door de rovers is beroofd in de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan (Lucas 10:25-37).

Deze perikopen onthullen volgens mij een nieuwe vorm van gemeenschap of samenleving. Het wordt gekenmerkt door een onuitgesproken vijandigheid en wederzijdse uitsluiting (tussen het zelf en de ander), dat wil zeggen een impliciet gevoel van vijandschap ten opzichte van de ander. Ik vermijd direct lichamelijk contact met de ander; ik vermijd handen te schudden; ik vermijd te zoenen. Kortom, ik vermijd hem aan te raken, want ik weet niet of hij een drager van covid-19 is of niet. De andere onthult zich dus indirect als een bedreiging voor mijn gezondheid. Hij wordt een mogelijke "bron" van besmetting die ik "ten koste van alles" moet vermijden en van wie ik afstand moet houden.

Maar meer dan dat, word ik ook een bedreiging voor de ander. De andere neemt afstand van mij, groet me van een afstand, vermijdt me aan te raken etc. De andere is ook een bedreiging voor mij. Wat me nog meer intrigeert is het feit dat ik een bedreiging voor mezelf word. In welke mate? In zoverre dat er nu gevaar bestaat om zichzelf aan te raken.

De directe relatie met mijn lichaam, die mij onderscheidt van de ander, wordt problematisch. Ik vermijd bijvoorbeeld mijn neus, mijn mond en mijn ogen aan te raken; kortom, al die openingen waardoor het virus mijn lichaam kan binnendringen. Vandaar de noodzaak om mijn handen de hele dag door te wassen met zeep of met hydroalcoholische gel die ik overal tegenkom. Ik word nu achterdochtig op mijn lichaam, ook al is het mijn eigen lichaam. Het contact met mijn lichaam wordt minder geruststellend en daardoor zorgelijk.

Covid-19, zo lijkt mij, introduceert een crisis in de relatie met mijzelf maar ook met de ander. Deze crisis manifesteert zich ook steeds weer in het feit dat taal, een ander fenomeen dat mij in direct contact brengt met de ander, geweld ondergaat. Mijn taal, mijn woorden, mijn woorden die ik tot de ander richt zijn niet meer direct. Ze zijn geblokkeerd door het masker dat ik draag. Om mijzelf hoorbaar te maken, moet ik geweld gebruiken, geweld op mijn mond. Omdat ze mijn speeksel dragen, dat besmet kan zijn met het virus, moet ik een muur optrekken tussen mijn mond en het gezicht van de andere persoon met wie ik praat en die met mij praat. Wat voor mij geldt, geldt ook voor de ander. Onze relaties zijn niet meer direct.

Ze worden moeilijk gemaakt, bijna onmogelijk, ofwel door sociale afstand (een woord dat me erg intrigeert), ofwel door fysieke afstand (ik verkies dit woord boven het vorige), ofwel door het dragen van maskers.

Als ik zie wat er nu gebeurt, hoe onze intersubjectieve relaties zijn geworden, blijf ik me afvragen: gaan we terug naar de broederlijke, vriendschappelijke relaties die we voor covid-19 hadden of gaan we op weg naar een nieuwe manier van zijn in de wereld?

Alphée Mpassi, CSSp

Wie is Marian Wooning ?

Marian, je werkt intussen al enige tijd bij ons als secretaresse van het Provinciaal Bestuur.

Hoe ben je met ons in contact gekomen en sinds wanneer?

Marian: In het begin van 2019 ben ik door een advertentie in de Gelderlander met de congregatie in contact gekomen. Ik heb toen via die advertentie, die om een secretaresse voor het Provinciaal Bestuur vroeg, gesolliciteerd en werd aangenomen. Ik werk sinds 1 mei 2019 als secretaresse en heb daarbij enkele taken overgenomen van Nelly Hermans, toen deze met pensioen ging. Ik ben nu ook voorzitter van de redactie van Spinet en doe de administratie van de Propaganda.

Wat voor werk heb je gedaan voordat je bij ons kwam werken?

Marian: Ik ben secretaresse geweest bij diverse bedrijven. Ik heb een eigen winkel in damesmode gehad in Amersfoort (merk Bandolera). Verder was ik ook lange tijd imago-styliste. Dat hield in dat ik mensen coachte om een goede uitstraling van zichzelf te laten zien en zo meer zelfvertrouwen te krijgen. Dat werk deed ik als zzp-er vanuit mijn eigen huis in Oosterhout.

Wat trekt je bij ons Spiritijnen vooral aan om nu bij ons te werken?

Marian: Wat mij opvalt bij jullie is het gevoel te hebben dat je erbij hoort. Het inspireert me dat jullie mensen zijn die nog volop in het leven staan en dat ook uitdragen ondanks jullie hoge leeftijd. Maar ook het katholieke geloof speelt hierbij een rol en de rust die erdoor uitgestraald wordt. Je voelt je hier thuis!

Mogen we ook iets weten van je privéleven, je familie en je hobby's?

Marian. Ik ben getrouwd met Alex Scholten, bijna 37 jaar nu, en samen hebben we 2 kinderen, dochter Jessie en zoon Max. Ik houd van lezen en van dansen. Samen met Alex heb ik 19 jaar op dansles gezeten. Ik ben begonnen met klassiek ballet en doe nu nog steeds aan jazzballet. Verder doe ik ook aan squash en ik ben druk bezig als voorzitter van het Dorpshuis in Oosterhout. Het Dorpshuis gaat verhuizen naar de kerk zodra die leegkomt.....

Wat zou je nog willen toevoegen aan dit interview?

Marian: In januari 2021 hoop ik voor de 1^e keer oma te worden; erg spannend allemaal. Ik heb een groot sociaal netwerk en veel vrienden en vind het belangrijk om positief in het leven te staan met ook een vleugje humor, wat erbij hoort. Dat vind ik bij jullie en daarom werk ik hier ook met heel veel plezier.

*Marian, bedankt voor dit interview en dat je met zo veel plezier bij ons werkt.
Kees Bruin*

Wilt u het Spinet digitaal ontvangen?

Stuurt u dan s.v.p. een mail naar: secretariaat-cssp@missie-geest.nl

KOM IN BEWEGING!

Tijdens onze natuurkundelessen was “beweging” één van de interessantste onderwerpen. We genoten van het definiëren van beweging en leerden de bewegingswetten van Newton uit ons hoofd. Veel in de wereld kan juist in termen van beweging worden begrepen. Zo heb ik gehoord over de Elfstedentocht die, als het ijs minstens 15 centimeter dik is, verreden kan worden. Het is voor mij bijzonder dat mensen op water kunnen schaatsen!

Water bevriest wanneer de watermoleculen vaste kristallen vormen.

Beweging zorgt ervoor dat water vloeibaar blijft, zodat we kunnen drinken, baden en koken en boten kunnen varen.

Stilstaan is een gebrek aan beweging. Als kinderen werd ons, in mijn thuisland Nigeria, geleerd om stilstaand water rond het huis te mijden, omdat muggen zich daar gemakkelijk kunnen vermenigvuldigen. Stilstaand water is dus een perfecte broedplaats voor muggen, stromend water niet. Dat is ook de reden waarom we ventilatiesystemen hebben, die zorgen voor de beweging van lucht in onze gebouwen, terwijl stilstaande lucht ongezond en benauwend is.

Beweging is ook belangrijk voor ons hele leven en mens-zijn. Mensen die lichamelijk niet bewegen, zijn makkelijker vatbaar voor ziekten. Emotionele beweging, zoals het tonen van liefde, dankbaarheid, zelfvertrouwen, zelfrespect, moed, vrijgevigheid en zorgzaamheid creëren positieve gevoelens die een gezonde geest voeden!

In de huidige tijd lopen we meer risico te bevriezen, omdat de Coronacrisis onze beweging beperkt. Maar de menselijke geest hoeft niet te verstarren: we kunnen veel positieve bewegingen te weeg brengen. Net als stromend water dat de weg van de minste weerstand zoekt, zo zoekt de mens naar “vloeibaarheid” van geest. Laat je geest worden als stromend water, gebruik de kracht van meditatie om je te openen, zodat nieuwe emoties en ideeën kunnen binnenstromen. De kracht van positieve communicatie kan niet genoeg benadrukt worden in deze tijd. Terwijl je je aan de anderhalve meter afstand houdt, kun je manieren zoeken om positieve berichten te verzenden, digitaal of via brieven of kaartjes. Zorg voor voldoende positieve energie om positieve bewegingen in de harten van de ontvangers te creëren. Maak zoveel positieve bewegingen als je maar kunt. Vermijd ‘stilstaand water’, bevries niet. Kom in beweging, want positieve bewegingen creëren positieve emoties.

Pater Callistus Offór

Bezoek aan het kerkhof in Gemert

Zaterdag 31 oktober vanaf 14.00 uur tot 18.00 uur

Zondag 1 november (Allerheiligen)

vanaf 14.00 uur tot 18.00 uur

Maandag 2 november (Allerzielen)

vanaf 14.00 uur tot 18.00 uur.

Als de deur van het Poortgebouw gesloten is dan Piet Delisse bellen: 06-25369649

Catechisten, helpers van de missionarissen

Europese missionarissen trokken de wijde wereld in om het katholieke geloof te verbreiden. Vaak opereerden ze alleen of in een klein aantal. Ze waren maar beperkt op de hoogte van de taal en cultuur van de mensen die ze wilden bekeren. Om zo veel mogelijk resultaat te bereiken maakten de geestelijken gebruik van lokale helpers, die ze catechisten noemden.

J. Polman, lid van de congregatie van de Heilige Geest, verduidelijkte anno 1937, 83 jaar geleden, hoe dat in z'n werk ging in Bagamoyo, Tanzania, niet ver van de hoofdstad Dar es Salaam. In zijn tijd lag de kuststad in Engels Oost-Afrika. Voor de Bode van de Heilige Geest, het maandblad dat in Weert (Limburg) door het missiegenootschap uitgegeven werd, schreef hij een artikel, dat in juni van dat jaar afgedrukt werd. In de inleiding citeerde hij de voormalige missiebisshop Franciscus Xaverius Vogt die twintig jaar eerder verklaard had: 'Een missie zonder catechisten is een verlamde, ja een verloren missie.' Duidelijke taal.

Missie vanaf 1868: bekeerde slaven

Polman legde zijn lezers uit hoe het gegaan was. 'Onze eerste missionarissen kwamen anno 1862 aan in Zanzibar [eiland bij Bagamoyo]. Zij begonnen de vele ongelukkige slaven los te kopen, die de Arabieren vanuit het [Afrikaanse] binnenland op de slavenmarkt van Zanzibar aangevoerd hadden – met name de kinderen, de zwakken en de zieken.'

Die slaven, nu onder de hoede van de missionarissen, wilden wel tot het katholieke geloof overgaan. 'De paters legden zich toe op hun opvoeding. Deze vrijgekochte slaven vormden de kern van de eerste christenheid van Oost-Afrika.' Bij de andere bewoners van Zanzibar wisten ze weinig te bereiken: 'Alles was mohammedaan'.

De losgekochte kinderen werden weldra gedoopt en met elkaar in een katholiek huwelijk verbonden. Met die voormalige Arabische slaven vestigden de missionarissen van de Heilige Geest zich in Bagamoyo. Polman: 'Daar werd hetzelfde systeem toegepast als in Zanzibar: zoveel mogelijk slaven vrijkopen en ze in de missie tot degelijke christenen opvoeden.'

Het was een hechte gemeenschap. 'Ook nadat zij, gedoopt en gehuwd, het eigenlijk internaat verlaten hadden, bleven zij vlak bij de missie en leefden binnen de omheining van de missie. Want in de eerste tijden waren onze missionarissen verplicht zich in een soort fort op te sluiten om beschut te zijn tegen de aanvallen van vijandige stammen.'

Uitbreiding van het missiegebied

De paters wilden verder. 'Ze begrepen heel goed dat de missionering geen vorderingen kon maken, als ze alleen in Bagamoyo bleven. Na verschillende verkenningsstochten trokken zij in 1878, tien jaar na hun vestiging in Bagamoyo, met een groepje jongelui naar Mhonda in het Nguru-gebergte.'

In Mhonda werden voorlopig gebouwen ingericht en velden klaargemaakt voor voedsel. 'De oudsten gingen vervolgens hun katholieke bruiden halen. Ze zaten nog in het internaat. Na hun huwelijk in Bagamoyo trokken zij naar Mhonda.'

Vanuit hun nieuwe standplaats begonnen de Europeanen te opereren – met een beperkte score. 'Zij hadden wel het geluk verschillende kindertjes in de hemel te helpen, maar ze kregen geen vat op de mensen – tenminste niet in die mate die men wenste.'

De vertegenwoordigers van de Heilige Geest zetten natuurlijk door. Door onderwijs aan te bieden legden ze contacten. Hun behuizing maakte eveneens indruk in het Afrikaanse binnenland. 'De mensen in de onmiddellijke omgeving van de missie werden vertrouwelijker met de missionarissen. Sommigen begonnen te luisteren naar de onderrichting van van de paters. Zo kregen ze hun eerste doopleerlingen en eerste christenen.'

Een of ander van de nieuw-bekeerden vertelde het nieuwtje aan vrienden en kennissen die verder weg woonden. Na enige tijd wensten sommigen van hen ook wel eens kennis te maken met die blanken die in dat hele grote huis woonden.'

Helpers van de missie

Zoals altijd was er een tekort aan Europese priesters. 'De missies lagen honderden kilometers van elkaar verwijderd. De paters zagen goed in dat er op ongeveer iedere twintig kilometers een missiepost moest zijn om het hele gebied met succes te evangeliseren. Maar waar de paters vandaan halen?'

Polman: 'Er moest op een ander middel gezonnen worden. Sommigen kwamen van ver om eens poolshoogte te nemen van het doen en laten van de missionarissen, waarover hen door hun christenvrienden verteld was. Enkele paters kwamen op het idee om christenen, die door woord en voorbeeld belangstelling hadden weten te wekken voor de paters en hun godsdienst, in te schakelen.' Ze werden opgeleid om zelf katholiek onderwijs te gaan geven in de dorpen van hun familie, vrienden en kennissen. 'Zo werd het catechistensysteem ongemerkt ingevoerd. Bijna iedereen kon nu bereikt worden.'

Problemen met catechisten

Het inschakelen van catechisten was voorlopig nog een experiment met steeds wisselende medewerkers. 'Bij elke verandering van personeel was er gevaar. Als een pater met opoffering iets tot stand had gebracht zou dat onder zijn opvolger, die het nut van deze methode niet inzag, weer te niet kunnen gaan.'

De bisschop kwam evenwel tot de conclusie dat dit de noodzakelijke en enige nuttige aanpak was. De missiebaas nam dan ook zijn verantwoordelijkheid. 'Hij legde de methode op aan de missionarissen.'

Polman had er begrip voor dat lang niet alle paters sympathie hadden voor hetgeen hen van hogerhand werd opgedragen. 'Laten we zwijgen over de vraag of deze methode de juiste en de meest succesvolle was. Want die vraag komt op bij elk nieuw initiatief. Maar een moeilijke vraag was of het wel voorzichtig was catechisten op veertig, vijftig en zestig kilometer van de missie te plaatsen: alleen met hun huisgezin temidden van heidenen en mohammedanen. Was dat niet te doodeenvoudig blootstellen aan te grote gevaren van afvallig te worden? Hoe zal de pater bij dergelijke afstanden op daadwerkelijke wijze de catechisten kunnen volgen?'

Blijkbaar werden niet alle helpers, ver weg, vertrouwd. Immers: 'De beste catechist, eenmaal aan zijn lot overgelaten, verslapt langzamerhand en wordt eerder een beletsel voor de evangelisering dan een promotor ervan. En dan, die catechistenscholen zijn voor de kinderen. Maar de volwassenen dan? Bovendien veronderstellen wij, dat de kinderen de lessen goed volgen, de catechismus goed kennen, dat ze op een goede dag gedoopt willen worden.

Kan men in geweten die kinderen van 12 tot 14 jaar dopen, zo ver verwijderd van de missie, te midden van de verleidingen van een heidense omgeving? Zullen zij volharden, eenmaal gedoopt, vooral als de grote kwestie van huwen komt? Is het daarentegen niet veel zekerder alleen gehuwde mensen te dopen?'

Er werden nog meer bezwaren geuit aan de bisschop. 'De doopleerlingen zelf, die slechts een paar maal in het jaar op de missie kunnen komen, zullen ze volharden? Hoe zullen ze ertoe komen als ware christenen te leven?'

Tenslotte nog een moeilijkheid en niet van de geringste! Waar zullen we de catechisten vandaan halen? Wie zal in staat zijn, al die catechisten te volgen? En vooral, waar het geld vandaan halen om ze allen te betalen?'

Catechisten hadden een baan bij de missie. Ze deden hun werk omdat ze er een salaris voor ontvingen.

Meer voordelen dan nadelen

Voorzichtig stelde Polman: 'De voordelen wogen op tegen de nadelen! Met de catechisten zou de invloedssfeer van de missionaris aanmerkelijk groter zijn. Zonder de catechisten zouden de missies slechts kleine centra van evangelisering zijn temidden van een ontelbare massa heidenen en moslims. Met de catechisten hebben de missionarissen het land kunnen bezetten, ja vrijwaren van de islam en onverschilligheid.

Die bezetting was noodzakelijk, want de [islamitische] kooplui drongen door tot in de verste binnenlanden en brachten tegelijk met hun lapjes ook de islam aan de man.

Wachten tot er genoeg missionarissen zouden komen om systematisch het land te bezetten, was onmogelijk. Dus was er maar één middel, namelijk het land bezetten door de catechisten.'

Rekrutering van catechisten?

Zo simpel was het overigens niet. 'Waar zouden we de catechisten vandaan halen? Het was onbegonnen werk, aan onverschillig welke christen te zeggen, dat hij op veertig kilometer afstand van de missie een school moest beginnen. Catechisten en vooral goede catechisten waren dun gezaaid.

Veronderstel, men had er een op het oog, die in staat zou zijn degelijk werk te verrichten in een buitenschool. Dan was het nog een grote vraag of hij wel zou gaan. Want een neger houdt er niet van, ver van zijn familie onder vreemden te gaan wonen. Ofwel zijn vrouw wil niet, of hun ouders en families zijn er tegen dat ze vertrekken. Bovendien, en dat is merkwaardig, wat ik in iedere missie gezien heb: de meeste jongelui, die rondom de missie wonen en de missieschool gevolgd hebben, wier karakter en hoedanigheden de paters dus het best hebben kunnen leren kennen, weigeren over het algemeen in de buitenscholen catechist te zijn.

Waar halen wij dus onze catechisten vandaan?'

Polman gaf zelf het antwoord: 'Meestal uit de buitenscholen zelf. In iedere school zijn altijd wel enige jongens, die meer interesse voor het onderwijs voelen. De catechist heeft ze al heel vlug ontdekt.'

Opleiding van catechisten

'Nu krijgen die jongens gelegenheid om de catechist te helpen, bijvoorbeeld de kleinsten op het bord het a-b-c aanwijzen, ze de gebeden van buiten leren enzovoort. Tegelijkertijd volgen ze bij de catechist bijzondere lessen in rekenen, lezen en schrijven. Ze krijgen van de catechist een meer uitgebreide bijbelse geschiedenis: in één woord, ze worden zo langzamerhand opgeleid om op een goede dag zelf een klas over te nemen.

Intussen volgt de pater ze, helpt ze verder, roept ze minstens eens in de maand op de missie voor een paar dagen, laat ze daar de klassen volgen bij de beste catechisten, niet zozeer om met de kinderen te leren als wel om te zien en te horen op wat voor manier de catechist onderwijs geeft – met andere woorden, om een goede methode van onderwijs te leren, want overal, maar vooral bij onze negers, is het spreekwoord waar: 'woorden wekken, maar voorbeelden trekken'!

Als hij oud genoeg geworden is, wordt hij meestal als tweede catechist geplaatst onder de leiding dus van een andere catechist, totdat hij op zekere dag door de pater naar een andere school gestuurd wordt, om dan voortaan zelfstandig te werken.'

Rol van de catechist

'De catechisten moeten vooral goede, degelijke christenen zijn, goede huisvaders, die door hun onberispelijk gedrag en ook door hun afkomst invloed hebben, niet alleen op de kinderen, maar ook op de volwassenen.

Immers een catechist is niet enkel en alleen schoolmeester, neen, hij is de vertegenwoordiger van de missie, het hoofd van de christenen, de leraar van de volwassen doopleerlingen. Hij roept de christenen en doopleerlingen op zondag in zijn schooltje bijeen om gezamenlijk te bidden en te zingen. Hij bezoekt de zieken en staat de stervenden bij.

Hij brengt de schoolkinderen en de volwassen christenen en doopleerlingen elke maand of twee maanden naar de missie. In één woord, hij vervangt de missionaris.'

Controle

'Natuurlijk moet de pater zijn catechisten volgen en dat is moeilijk. Want zijn catechisten volgen betekent voortdurend rondtrekken door de scholen, met al de onaangenaamheden daaraan verbonden.

Hij moet steeds een waakzaam oog houden op de catechist, opdat niet, bij het redden van de zielen van anderen, zijn eigen ziel verloren gaat. Hem daarom dikwijls aansporen tot het veelvuldig ontvangen der sacramenten, jaarlijks een retraite laten maken.

De catechisten volgen betekent belang stellen in hun werk, ze aanmoedigen met woord en daad, door ze bijvoorbeeld iedere maand bijzonder onderricht te geven, ze hoogachten en vooral niet openlijk in tegenwoordigheid van anderen kleineren, ze helpen in hun moeilijkheden, moeilijkheden met de opperhoofden, die somtijds het werk van de school tegenwerken; moeilijkheden met de kinderen, moeilijkheden met de ouders, die dikwijls maar niet kunnen of willen begrijpen, dat er voor de goede

orde in de school af en toe oorviigen uitgedeeld moeten worden; moeilijkheden tenslotte in eigen huisgezin.

Hij moet hun werk nagaan en daarom verschillende malen in het jaar enige dagen in iedere school blijven wonen om de schoolkinderen te controleren, de doopleerlingen te ondervragen en in iedere school ten minste voor een paar dagen de sfeer van de missie te brengen door de dagelijkse H. Mis en de tegenwoordigheid van de pater.'

Positief resultaat

De bezwaren tegen het inhuren van catechisten leken niet uitgekomen te zijn. Het was volgens hem gewoon niet waar dat gedoopte kinderen bij hun huwelijk weer tot het heidendom terugkeerden. 'De meeste jongens hebben volhard. Bij gelegenheid van het huwelijk hebben de meisjes zich heel dikwijls ook laten onderrichten.

Bovendien hebben de missionarissen niet zo maar lukraak gedoopt en wel degelijk uitgekeken en herhaaldelijk gewaarschuwd.

En in de meeste gevallen werd de jongen pas gedoopt, nadat hij zijn aanstaande bruid ook in de onderrichting gebracht had.

Wat de heidense omgeving betreft, de grote steden in Europa zijn gevaarlijker voor de katholieke jeugd dan de heidense omgeving in Afrika.'

Goede katholieke jongelui

De missionaris van de Heilige Geest sloot zijn betoog af met een voorbeeld.

'In één van de catechistenscholen van pater Van Elswijk waren 15 jongens, doopleerlingen, volgens de gewoonte van de stam besneden. Na afloop van die plechtigheid wilden de ouders ze islamiet maken.

Zij weigerden pertinent.

De ouden grepen een van de jongens met geweld en wierpen een pot water over zijn hoofd. Zo dienden ze hem tegen zijn wil het islam-doopsel toe. Toen ze de tweede ook wilden grijpen, nam de zoon van het opperhoofd het woord en vroeg: "Zouden jullie me eerst niet uit willen leggen, wat de islam behelst. Want wat ik niet ken kan ik zo maar niet klakkeloos aannemen.

De godsdienst van de missie ken ik. Al meer dan vier jaar hebben ze het me uitgelegd. Ik heb ingezien dat die godsdienst de ware is, door God zelf gebracht. Maar van de islam weet ik alleen dat die bestaat in vertoon van mooie hemden, rode fez en Japanse rubberschoenen."

De ouden konden natuurlijk geen uitleg geven van de islam. Ze wisten er zelf niets van. Toen begon het opperhoofd, de vader van de jongen, te dreigen en te eisen: hij zou en moest moslim worden.

De jongen antwoordde heel kalm: "Je kunt doen wat je wilt, mij slaan, me doden, me uit huis gooien; ik heb twee handen om te werken en zal mijn kost op de missie wel verdienen, maar moslim worden, dat nooit!"

Ouders volgen de kinderen

Als de kinderen eenmaal gedoopt waren, volgden de ouders. 'Rechtstreeks bereiken wij de kinderen, maar onrechtstreeks bereiken wij ook de ouders. Want zonder toestemming van de ouders is het onmogelijk de kinderen op school te krijgen. Door de kinderen krijgen wij ook de ouders. Hoe dikwijls werden al de kinderen van heidense ouders eerst gedoopt en tenslotte, toen al hun kinderen christen waren, wilden zij zelf ook niet heiden blijven en kwamen op hun beurt om het doopsel vragen.

In veel gevallen worden de kinderen zelf de catechisten van hun ouders. Kinderen zijn altijd blij, aan hun ouders te laten horen wat zij op school geleerd hebben en zo kregen de ouders al de gebeden, de catechismus en de christenliedjes te horen die hun kinderen op school geleerd hadden.'

Aan het einde van zijn brief uit de missie herhaalde pater Polman de woorden waarmee hij zijn schrijven begonnen was: 'Een missie zonder catechisten is een verlamde, ja een verloren missie!'

Harry Knipschild

[Op1 september 2020 gepubliceerd op de website: Katholiek.nl]